

Studiu asupra Discursului Instigator la Ura in Context European si Romanesc

- work in progress -
Octombrie 2013

Selectie tematica realizata pentru Conferinta "Societate civila:
tendinte in lucrul alaturi de copii si tineri", Bucuresti 14-15
Oct. 2013

Daniela Angi, Carmen Greab - FSPAC - UBB Cluj
Napoca

I. Repere in definirea discursului instigator la ura (DINU)

- Lipsa unei definitii unanim acceptate
- Surse diverse de definire sau contextualizare a DINU: surse juridice, organizatii internationale, literatura academica din sfera stiintelor sociale
- *Exemple de defintii pentru DINU*

Exemplul 1:

“toate formele de exprimare care disemineaza, incita, promoveaza sau justifica ura rasiala, xenofobia, anti-Semitismul sau alte forme de ura bazate pe intoleranta, inclusiv: intoleranta exprimata de nationalismul agresiv sau etnocentrism, discriminare si ostilitate impotriva minoritatilor, imigrantilor si descendentilor imigrantilor”
[Recomandarea 97 a Consiliului Ministrilor]

Exemplul 2: Cele 3 caracteristici ale DINU care îl deosebesc de alte forme de exprimare ofensatoare [cv. Bikhu Parekh]

DINU “tinteste un individ sau un grup de indivizi pe baza anumitor caracteristici”

DINU “stigmatizează victima prin aceea că îi atribuie un set de trăsături constitutive care sunt văzute în general ca profund nedorabile”

DINU este o formă de exprimare în care “grupul țintit este proiectat în afara limitelor normale ale relațiilor sociale”

Exemplul 3

“Discursul instigator la ură denigrează indivizii pe baza originii lor rasiale sau a originii etnice, religiei, genului, vârstei, condiției fizice, dizabilităților, orientării sexuale.”
[Cortese]

Exemplul 4:

“Discursul instigator la ura desemneaza o categorie problematica de expresie si libertati conexe, ca de pilda libertatea de asociere si de intrunire, si care implica sustinerea urii si a discriminarii impotriva grupurilor pe baza rasei, culorii, etniei, credintelor religioase, orientarii sexuale sau altui statut.” [Boyle]

Exemplul 5:

DINU desemneaza un “limbaj inflamator, adesea insultator si umilitor, care are ca tinta un individ sau un grup si care poate sa include sau nu un apel la violenta.” [United States Holocaust Museum]

(Cel puțin) două accepțiuni ale DINU

1. DINU ca forma de exprimare - act de comunicare => elemente esențiale:

- Emitentii [cine spune]
- Continutul [ce se spune]
- Tintele [despre cine se spune]
- Contextul
- Momentul

2. DINU ca manifestare asociată unor fenomene conexe: intoleranță, discriminarea, excluderea socială a grupurilor, stereotipuri, prejudecăți.

Consecintele DINU

1. Consecinte la nivelul victimelor (indivizi si grupuri): violarea demnitatii victimelor (Gelber), afectarea stimei de sine, izolarea grupurilor vizate
2. Consecinte la nivelul coeziunii sociale: excludere, marginalizare, transmiterea si incetatenirea stereotipurilor si prejudecatilor; cresterea distantei sociale (Cortese)
3. Relatia DINU-violenta. Discutie despre asocierea dintre discursul instigator la ura si infractiunile motivate de ura [*hate speech vs. hate crime*]

Semnificatia DINU in context romanesc

- Ca tematica de cercetare, DINU constituie un subiect nou in context romanesc [DINU in acceptiunea restransa]
- Cercetari anterioare relevante sunt cele legate de anti-Semitism si resurgenta acestuia in perioada post-decembrista
- Relevanta construirii discursului nationalist in relatie cu imaginea 'strainului'
- In prezent, o preocupare importanta este legata de manifestarile de intoleranta ce vizeza comunitatea Roma
- Incadrarea DINU – in context romanesc- in discutia generala despre discriminare (inlcusiv in ceea ce priveste reglementarea juridica a acestuia)

II. Relatia DINU - libera exprimare

Importanta pentru ca atat libera exprimare cat si egalitatea intre cetateni [si implicit dreptul de a nu fi discriminati] sunt principii importante in contextul unei societati democratice

Insa

Libertatea de exprimare **nu este absoluta**, ci este supusa unor restrictii justificate de necesitatea protejarii drepturilor indivizilor si grupurilor (In context european vezi Art. 10 al Conventiei Europene pentru Apararea Drepturilor Omului)

Intrebarea cheie: cum poate fi reconciliata respectarea libertatii de exprimare cu necesitatea protejarii indivizilor si grupurilor de discriminare?

Un punct de vedere juridic: In Uniunea Europeana, statele trebuie sa justifice orice restrangere a libertatii de exprimare pe baza unor criterii obiective si sub controlul justitiei [Recomandarea 97]

Alte exemple de abordari cu privire la reglementarea DINU - cu consecinte diferite in termeni de afectare a libertatii de exprimare

1. 'Reglementarea minimala' [ex. SUA] vs. Incriminarea DINU prin sanctionarea acestuia in codurile penale nationale [Miklos Haraszti]

2. *More speech not less speech*: ‘facilitarea contra-discursului din partea grupurilor dezavantajate’ ca strategie de combatere a DINU mai eficienta decat ingradirea libertatii de exprimare. [ex. Molnar]

3. Abordarea in trei etape in vederea respectarii simultane a dreptului la libera exprimare si dreptului de a nu deveni tinta discriminarii [Organizatia Article 19]

Rolul mass mediei (observatii in context european – vezi Recomandarile (97) 20 si (97) 21 ale Comitetului de Ministri)

- ❑ Nevoia de autonomie in stabilirea continuturilor media este recunoscuta
- ❑ Statutul massmediei in abordarea DINU poate fi discutat sub cel putin doua aspecte

- a. Efectul pe care mass media il poate avea in potentarea impactului DINU prin diseminarea acestui tip de limbaj
- b. Contributia pozitiva pe care mass media o poate avea in combaterea intolerantei prin cultivarea dialogului intre diverse grupuri sociale

DINU si libertatea de exprimare in Romania

“Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viata particulara a persoanei si nici dreptul la propria imagine (7). Sunt interzise de lege defaimarea tarii si a natiunii, indemnul la razboi de agresiune, la ura nationala, rasiala, de clasa sau religioasa, incitarea la discriminare, la separatism territorial sau la violenta publica, precum si manifestarile obscene, contrare bunelor moravuri ” [Art. 30, Constitutia Romaniei]

Rolul CNA [prin Legea Audiovizualului] si CNCD in reducerea incidentei DINU propagat de mass media

III. Incidenta DINU in context international/european

- In ultimii ani, am asistat la incalcari continue a drepturilor fundamentale ale omului, inclusiv atacuri verbale asupra grupurilor minoritare, imigranti, cat si asupra organizatiilor care apara drepturile si demnitatea umana
- In plus, conform INACH (Reteaua Internationala Impotriva CyberHate) – reclama o tot mai mare incidenta a atacurilor verbale mediate de internet impotriva evreilor, minoritatilor sexuale, musulmanilor, romilor ...etc
- DAR, subraportarea fenomenului, cat si lipsa sinononimiei intre hate speech si hate crime face foarte dificila stabilirea certa a acestui fenomen

Grupuri expuse/tinte ale DINU in context int./european

- Evrei – in special in contextul discursului post-belic de propagare a rasismului, antisemitismului si negarii Holocaustului.

ex: in Germania - un numar crescut de website-uri au continut denigrator (cu precadere ale grupurilor neo-naziste) sau muzica cu mesaje instigatoare

- Romi – un studiu ADF din cadrul UE (2008) – sustine ca la nivel agregat populatia roma ca tinta majora a delictelor motivate de ura. Studiul MIDIS – releva ca in medie unul din doi respondent de etnie roma a fost discriminat cel putin o data in ultimele 12 luni, dar ca doar 66%-92% reclama acest lucru

ex: Cehia, Franta, Italia (inclusiv in discursul politicienilor)

- **Tendinte recente** – proliferarea DINU impotriva arabilor/musulmanilor, minoritatilor sexuale si a imigrantilor. Din aceste categorii, persoanele LGBT sunt cele mai expuse. (dar cu diferente majore intre tarile nordice si cele est-europene)
- Tendinta recenta de proliferare a DINU se mentine din in context international.
  - ex. Japonia - vara anului 2013 si demonstratiile anti-coreene in Tokio

Emitatori:

- O categorie aparte de emitatori – figuri publice din politica (martie 2013 Lech Walesa – acuzat de exprimari denigratoare la adresa minoritatilor sexuale)
- Grupari neo-naziste

Incidenta DINU in contextul Romaniei

- Intr-un studiu recent din iunie 2012 (Istvan-Peter) - o analiza a forumurilor de discutie a ziarelor online importante => Rezultatele arata ca aproximativ 38% din comentarii contin DINU impotriva maghiarilor, romilor, evreilor si persoanelor LGBT

Grupuri expuse/tinte ale DINU

- Grupul cel mai vulnerabil este reprezentat de persoanele **LGBT** - corelandu-se si cu rezultatele barometrelor europene ce arata ca Romania are cele mai negative atitudini fata de homosexualitate din UE
- **Romii** - constituie al doilea cel mai discriminat grup dupa minoritatile sexuale. In acest caz, foarte intalnit este DINU in discursul public al politicianilor - fapt remarcat chiar si in Raportul din 2011 al organizatiei Amnesty International.

- O alta minoritate care intra adesea in vizorul emitentilor de DINU este **minoritatea evreiasca** - grupuri neo-naziste care neaga existenta Holocaustului + manifestari puternic antisemite in mass-media romaneasca

Emitatori:

- Grupuri de extrema dreapta care propun chiar masuri si mesaje neo-naziste
- Grupari religioase/ figure publice religioase - in special impotriva LGBT
- Figuri publice din politica

Concluzii generale:

- O concluzie extrem de importanta - **procentul de raportare foarte scazut**, dar si lipsa mijloacelor ce stau la dispozitia organizatiilor si policy-maker-ilor in a surprinde dimensiunile reale ale fenomenului => *crearea de astfel de mijloace*
- O alta concluzie importanta - **Incidenta tot mai crescuta in mediul on-line** - care duce in acelasi timp si la o ingreunarea a masurilor de contracarare => *atentie acordata mediului on-line*

=> In contextul DINU, Copii si tineri de remarcat este incidenta tot mai crescuta in randul tinerilor => *masuri concrete avand ca tinta copiii si tinerii*

IV. Masuri de contracare a DINU in context international/european

Masuri la nivel European

- O serie de masuri legislative, directive si recomandari din partea UE (Comisia Europeana, Parlamentul European, Agentia Drepturilor Fundamentale) sau programe si proiecte ale Consiliului European

Exemple:

- o Campania “Young People Combating Hate Speech” derulat in perioada 2012-2014 (in special in mediul on-line)/Din 22 martie 2013 – “No Hate Speech Movement”
- o “Football against Racism in Europe” – initiata de un grup de suporterii in 1999, agreata de UEFA, FIFA sau Comisia Europeana

Masuri legislative la nivelul statelor

- **Germania** - art 5(1) - dreptul la libera exprimare, dar art. 5 (2) - dreptul la onoare personala si demnitate => demnitatea personala este primordial + o atentie deosebita acordata limitarii discursului neo-nazist si antisemit.
- **Ungaria** - foarte des utilizat in contextul luptei politice si a discursului public => noul cod penal din 1 iulie 2013 - art.332 - persoana ca incita la ura - inchisoare pana la 3 ani.

Masuri/campanii concrete de combatere a DINU

- In **Canada** - HATEBASE (www.hatebase.org) - o platforma online si o baza de date cu concepte si sintagme instigatoare la ura. Interesant este ca utilizeaza manifestarile DINU ca si predictor pentru violenta regional. (este utilizata mai ales in zone potentiale de conflict)
- In **Portugalia** in 2005 - campanie, inclusiv pe internet, care cuprindea manifestari de afectiune ale unor cupluri LGBT
- Includerea LGBT in jocuri on-line (UEFA - fotbal)

Masuri de combatere a DINU din mediul on-line:

- **Campania FBRape** – initiata de activisti ai Women, Action and the Media si Everyday Sexism Project - aprilie 2013 – cu scopul de a inlatura mesajele sexiste, misogine sau defaimatoare la adresa femeilor. Ca si strategie – s-au trimis saptamanal 5000 de mail-uri si 12000 de mesaje pe twitter unui numar de 12 companii cu reclame pe facebook.
- **O campanie pe Twitter** – un program pe calculator care detecteaza anumite concepte din mesajele de pe Twitter si le retransmite destinatarilor, semnaland caracterul rasist si continutul de discurs instigator la ura
- **ADL – Cyber-Safety Action Guide** – o platforma online cu resurse privind DINU dar si cu posibilitatea de transmiterea plangerilor si sesizarilor privind DINU on-line
- **Mnet (Media Awareness Network)** – au pionerat dezvoltarea de programe de alfabetizare, materiale, planuri de lectii on-line gratuite sau jocuri pentru copii (avand informatii legate de combaterea DINU)

Concluzii generale:

- Cele mai multe initiative si masuri concrete de combatere a DINU vizeaza in special DINU din mediul on-line dar si mediul on-line ca si spatiu de reformare si contracarare
- In ultimii ani se observa tendinta de a dezvolta programe si campanii pozitive - nemaifiind axate pe cenzura
- Intr-adevar, tot mai prezente sunt campaniile de educare pentru segmente largi ale societatii, inclusiv mass-media, dar si promovarea dialogului intercultural.

=> In contextul DINU, Copii si Tineri => atentie acordata *campaniilor pozitive, pro-active, de educare - folosind mediul on-line*